

Pálfi Ferencz. Hodgya.

Gy: FB, Szabó László (SzL)

A16, a1* (9 s.)

Pálfi Ferenc (PF): 1911- be születtem itt Hoggyába.

FB: Kitől tanult táncolni Pálfi bácsi ?

PF: Hát én biza magamtól, magamra így az öregök(től), osztán úgy - é, szeretöm nagyon a zenét, s a táncot. *Gyermekkoromban, el - el möntem, anyám elengedett a bálókba s ott osztán úgy - é az öregektől láttam, hogy hogy táncolnak, s a székeliek általába, hogy táncolnak, s megtanoltam az öregektől én is.* Ugyhogy még fiatal koromba úgy 16 - 17 éves voltam, hát meghívtak Sepsiszentgyörgyre ... volt égy kiállítás s oda meghívtak volt s ott figuráztam *nyilvános helyen* először, Sepsiszentgyörgyön s azután osztán Udvarhelyen, mikor mentünk Budapestre. Mikor voltunk Budapestre akkor Kolozsváron már ...

FB: Mikor voltak Budapesten ? Hányba voltak Budapesten ?

(...)

PF: Igen '35- be voltunk.

SzL: Azelőtt nem volt ?

PF: Kérem ? Nem azelőtt. '35- be voltam először *Budapesten*, akkor megálltunk Kolozsváron ott szerepöltünk mielőtt ki nem mentünk volna, az előadást megcsináltuk kétszer, háromszor *Kolozsváron a Magyar színháznál*, s akkor aztán kimentünk Budapestre s ott osztán a *Zene Akadémián*, (a) főiskola nagy termibe kezdtük meg a szereplést s ott minden második este, kb . 6 szor szerepöltünk akkor. Szerepöltünk utánna a *Népszínházba*, akkor szerepöltünk a *Pesti vígadóba*, akkor szerepöltünk a *Magyar Művelődés Házába* s akkor meghívtak az *operába*, s ott is szerepöltünk az operába igaz, hogy ott csak vendég nem volt csak az Opera ház tagjai s ők voltak a nézőközönség s mi szerepöltünk ...

FB: Feri bácsi, hogy került össze a Kecsetiekkel ?

PF: Hát én a Kecsetiekkel úgy kerültem össze, hogy mikor Sepsiszentgyörgyre elvittek s figuráztunk, hát azok is ott voltak, *a Kecsetiek*.

FB: Igen .

PF: S asztán ott látták, *tulajdonképpen a Kecseti pap volt aki szervezte, aki a Kecsetieket megszervezte s asztán az idevaló születésű volt hoggyai a Kecseti pap.*

FB: Hogy hívták ?

PF: Kis István. ... *Kis Istvánnak* hívták. Idevaló születésű volt, s osztán ismert engemet s úgy nem volt nekik olyan *éltáncosuk*, akít tudták volna értékesíteni, úgy mit engem, s osztán éngem a pap meghívott, hogy mények el véllök Budapestre. Úgy kerültem, úgy kerültem oda a kecsetiekkel.

Szóval akkor mondom ott is voltunk a Budapestön s ott sok szép jó dolog vót ...

FB: ... kikkel ismerkedett meg Budapesten ?

PF: Hát Budapesten, akivel legelsőbben meg ismerkedtem a *Székel Férfiak Egyesületinek* az idevaló Székel Férfiak, diákok akik ott tanultak Budapesten azok jöttek oda legelőször. A (...) úgy hívták Rákóczi út 15 szám alatt volt, s azokkal ismerködtünk meg az égyetemisták *Ház Sándor* például ott volt ez a ismerik úgy - e Ház Sanyit ?

FB: Igen, ismerjük.

PF: Ott volt ő is, s asztán a többiek úgyé Marosvásárhely vidékiek, háromszékiek, csíkiak s még elfelejtöttem mondani ezöket na, a többieket.

FB: Kodály Zoltánról hallott - é Feri bácsi ? Nem látta, nem találkozott vele ?

PF: *Hát igen hallottam róla, már az előtt már hallottam róla, hogy úgy - é ilyen népdal gyűjtő Kodály Zoltán.* S égyik délelőtt odajött hozzánk ... a Székel Férfiak Egyesületibe. Meghívott, hogy mönjünk el hozza *égy pár éneköt le szeretne venni tölünk.* ... S há el is möntünk, s véle mentünk ...

FB: S kik voltak ? Magával még kik voltak ?

PF: *Velem még ott volt Simó Mihály a kecseti, ott volt Pál Feri kecseti az is ahol ott Pál Vilma, most Ferinek a felesége Pál Rebi, én s még ...*

FB: (A) zenész Simó Miály(on) kívül még volt - é még valaki ?

PF: Simó Mihály(on) kívül még volt ...

FB: Kodálnál, Kodálnál.

PF: Kodálnál nem volt. Kodálnál osztán, mikor oda mentünk hozzá, *hát na égy pár éneket le akar venni tölünk, s hát szereli elé, de nem ilyen volt mint ez (közbe nevet), hanem tudja olyan volt mint a , régebb a patefon. ...Nem is, a patefon előtt mi volt no, hogy hívták ? - gramofon...Ilyen, kettőn tő'csér volt s ahogy éneköltünk hát (...) s az ot forgott az a tő'csér.*

FB: Ühüm.

PF: *S mikor eléneköltük az éneköt, kicserélte a tűt s az visszajátszotta nekünk. Olyan vót az, avval vették föl az éneket, úgyhogy megkérdezte, s kellett, éneköltünk is, s ha jól tudom legelőször a legelső énekünk az vót, már elfelejtöttem tudja, á, rég volt, a vót hogy mondom : "Korond fölött van egy homály"- hát az úgy volt, hogy : a2* Korond fölött van egy homály... ;*

a3* ... amíg élek addig bánom,

 hogya Pálfi Dénöst szolgálom

 Este - reggel hagymáslé,

 így az élet, így az élet lefelé. (kacag)

a4* FB: Ennek még van szövege, ennek a Pálfinés szövegnek ?

...PF: Hát én nem tudok többet, de lehet , hogy ...

FB: Ki volt ez a Pálfiné ?

PF: Hát ez a ... , hát itt voltak azok a nagy urak.

FB:Hol ?

PF: Itt ... né , volt égy Pálfi nevezetü nagy úr most Ká ... (Káosztás) Szöntmiklós mellett, na *Tarcsafalván* ott volt égy úr, nagy úr s osztán az ott szolgáltak a legényök s úgy, úgy költötték ők saját magu, hogy:"Amig elök addig bánom, hogy Pálfi Dénöst szolgálom, mert este - reggel hagymáslé s így az élet lefelé"

FB: Hát gagyí Pálffiról hallott - é Feri bácsi, ott is volt egy Pálffi ?

PF: Nem hallottam erről ...

SzL: Feri bácsi még azt nem mondta el, hogy maga volt *a kecsetiek szóló-táncossa*.

PF: Hát igen osztán ugye, hát én akkor nagyon fiatal voltam s akkor ugye, mihelyt mikor adtunk elé mert ez két részbe szedett volt tudja, az egyik volt egy *lakodalmás*, s a másik rész volt egy fonó este, *székely fonó este*. S asztán ugye ott táncoltunk mi *csárdást, járatóst, forgatóst, ugratóst* (kacag). A csárdásnak ugye ezek voltak a nevei. *A járatós tudja lassabb volt, a forgatós sebössebb volt, s az ugratós osztán gyorsabb.*

(FB: Hát a menybe menős milyen volt ?

PF: *A menybe menös az lassú volt, lassú volt)*

Asztán akkor mondom, úgy lettem én szóló táncos, hogy fiatal voltam s a *verbunkot* nem tudták a kecsetiek. Csak a *csürdöngölőt* járták a férfiak, a kecseti férfiak. S asztán verbunkost kellett járni, s én tudtam s én egyedül táncoltam a verbunkot, én voltam a szóló táncos egyedül.

S asztán mikor tudja, úgy volt, hogy a fonóba ott voltak a leányok s a legényök jöttek kívülről énekölve s asztán én jöttem leghátul, legutoljára bé a fonóba, én is énekölve, már nem tudom melyik énekkel. Na, hallj (!?) - azt mondják, jön Pálffi Feri (kacag). Így. Szégyeltem...

Na igen (!)- belépök !. Jó estét köszönök s azt mondja az egyik hogy: Gyere figurázz égyet, légszíves, légszíves, no !

Na, mondom, van - é zenétök ? Van !!- azt mondják. Na, akkor húzzatok égy verbunkost neköm s úgy osztán kezdtem figurázni, s evvel kezdődött a .., az előadás s osztán utánna ... a *táncházba* a

Kecsetiek nem mondták el, mert láttam a televízióba a ...

SzL: Magyarázták a Kecsetiek, csak pont ezt nem mondták el, hogy maga volt a szóló-táncos és nem is említettek mást a Kecsetiek, hogy még más is részt vett (PF: Nem is volt csak én, idegen) ...'a Kodály féle Kalákán', de nem modták magát.

PF: Csak én voltam egyedül.

FB: Kodálllyal kapcsolatosan, miket beszélgettek Kodálynál ? Miről ?

PF: Hát ő általában a székely népnek a sorsáról s a dalokról érdeklődött a székely nótákról érdeklődött naggyából, mer azt mondta, hogy nagyon - nagyon szereti s hogy ő gyűjti ezt a székely népdalokat s erősen érdökölte a székölynek az élete, erősen érdökölt, hogy milyen életmódot élünk s hogy hagyományos - é még a székely tánc, s a székely nóta. S úgy a lelkünkre kötötte mikor osztán eljöttünk, hogy még ha tudunk akkor értesítsük mert ő még eljönne, ide s még vönne föl még énekököt, de úgy - é akkor még román világ volt, s úgyé nem lehetett, útlevéllal ..., mert mikor hazajöttünk megszakadt a kapcsolat közöttünk s közötté s osztán aszt hiszöm, hogy mikor már mikor magyar idő, itt volt, aszt hiszöm, hogy már nem élt. Mert kiment volt Amerikába ő.(?)

FB: Valaki még volt - é Kodálynál ott, valaki barátja, kollégája akkor ?

PF: Nekem vagy neki ?

FB: Nem, nem ... Kodályak.

PF: Nem volt senki, ő volt itt, otthon egyedül amikor mi ott voltuk.

SzL: Mondta, hogy itt is találkozott Kodálllyal amikor volt Erdélyben gyűjteni !

PF: Hol ?

SzL: Volt itt Kodály gyűjteni Erdélybe ! Akkor nem találkozott vele ?

PF: Nem, nem, nem.

SzL: Azért mert Simó Mihály bácsit állítólag úgy ismerte meg, hogy Mihály bácsi kint furulyázott a juhok mellett, jött egy fekete kocsi, meglátta, hogy furulyázik, oda hívták és kiderült, hogy Kodály Zoltán volt.

PF: Hiszöm, hiszöm, mert Mihály ott volt.

FB: S Milhály bácsi mesélte, hogy akkor mikor fent voltak Kodálynak a lakásán, akkor Kodály tőle megkérdezte, hogy döntse el egy népdalról hogy népdal - é vagy műdal. S ő döntöte el. Erre emlékszik - e ?

PF: Há emlékszöm, emlékszöm. Csak úgy -é nem jutott az embörnek az, az eszömbe, eszibe .

FB: Melyik volt az, melyik nóta ?

PF: Ez az izzé volt né, amelyikbe mondták, hogy "kálvinista vagyok én, vagyok én". Hogy a fene egye meg, nem jut eszömbe az eleje. Nem jut eszömbe no, s ennek, e nem volt nép dal, e műdal volt Ez a dal volt, nem jut eszömbe, Mihály meg ... megtudtá mondani na.

így voltam én Budapestön. Sok szép emlék fűz. Hej, ha még egyszer 20 esztendő lehetnék (kacag).

FB: S Kodálynak a szobájába mit látott ?

PF: Hát Kodálynak a szobájába mondom ezök votak, ez a fölszörölés, ez amivel vette föl a hangokat , vagy az éneket, akkor asztán vótak sok - sok könyves izeje volt neki, sok szép könyv volt na. S látszik rajta, hogy tanult embör.

FB: Zongorát látott - é ?

PF: Mit ?

FB: Zongorát.

PF: Hogyne láttam volna, akkora zongorája volt mint ez a fél ház né, hegedü s minden nemü hangszer volt nála, no. Volt nagyon - nagyon jó volt, jó, szép, rendös dolog volt ott. Münköt is nagyon kedvesön fogadott még tovább akart beszélgetni velünk osztán, de nagyon kevesett tudtunk, me osztán utánunk jött a pap, a tiszteletös úr, menni kellett szerepölni.

FB: Kinálta - é meg valamilyen itallal ?

PF: Nem, arról szó sem lehetett. (kacag)

SzL: Hát mért nem lehet szó róla ?

PF: Hát azért tudja-é, mer' az embör hogyha ilyen közönség előtt, mint Budapestnek amilyen közönsége van, ha szerepölni akar, előre inni nem lehet. Utánna ! (...)

... a lakásán sem kínál meg mert, mondom nem vot idő réa. Nem volt idő ugy- é, mert amíg ott voltunk addig fölvetelizött éneköket töllünk s osztán ... hamar mennyünk, mert szerepöltünk másfelé s úgy osztán muszáj volt elmönnünk. Ő még jött volt hézzánk, de nem volt több alkaom.

FB: ... (Feri) bácsi láttam a táncát ..., de csapásos figurákat nem nagyon láttam benne ? Nem szokta használni ?

PF: Nem, nem mert én legalábbis életömön köröszűl eleget figuráztam, mert sokat figuráztam, de nem az, *nem figura amit kézzel csapkodnak* (Egyet csap), *hanem lábbal kell figurázni ! Csak úgy lehet figurázni ha az embör lábbal csinálja meg azt, amit meg kell csinálni. Tapsolni azt könnyű, azt akárki megtudja csinálni, de figurázni oda lábbal kell figurázni (!)*

FB: De elég sokat használják a kezet is, csapkodnak ...(nem?)

PF: Hát a kezeket is használják s láttam az Udvarhelyi együttesbe is s láttam még vásárhelyi együttest is. Használják ezt a csapdosást no ... ezt a (csap egyet) a kézzel való mozgást, *de én gyermekkorom óta, mondom, azt hiszem egyszer vagy kétször ha megüttem a lábom figurázás közbe .*

FB: Nem volt szokás ?

PF: *Nem, ez nálunk nem vot szokás. Nem vot szokás ... Ezt mostanta az utóbbi időbe láttam az együtteseknél, ugy - é hogy ... ezt a kézzel való csapdosást belé rakták.*

Ugy - é valamelyik vidéken lehet, hogy szokás vot. Mondjuk ha itt Hoggyába vagy Farcádba nem vot szokás, mondjuk a másik faluba már ... már szokás vot ez a kézzel való csapkodás is, na. *Csizmaszár verés például, már a kecsetiek is használták a ... az izébe, a csürdögölőbe.*

FB: Csürdögölőbe ?

PF: Csürdögölőbe már használták a kecsetiek is ezt a kézzel való csapkodást.

FB: Fekete Kálmán bácsit tetszik ismerni, ugy - e ?

PF: Há hogyne ismerném. Együt figuráztunk ...

FB: Hol ?

PF: Udvarhelyen. (...) ... *ő se csattogtat !* Ne, nem. Nem, nem. *Fekete Kálmán se !* Ő is ... ő neki a figurája nem olyan gyors mint a miénk, már mondjuk az enyém, *de másképpen jól figurázik Kálmán is* ... legénykorunk óta ismerjük egyikamást Kálmánnal. Jártunk oda, mü is bálba Bögzöbe, ők is eljöttek hozzánk bálba, azóta ismerjük egyik a mást Kálmánnal. Ő ... itt most, mikor is ? - ezelőtt négy évvel vot egy találkozó, ilyen táncos találkozó (vot) Udvarhelyt, a ...

FB: Emlékszem ... '77 - be vot.

PF: Úgy, úgy '77 - be vot, akkor vot az utolsó, azelőtt még vot egy. Nem tudom már mikor, írja ott az emlék lap ott van né ? (SzL: '72 . 1972 november 12 - ke).(PF): Na akkor vot.

FB: Feri bácsi a táncfiguráinak nevei vannak - é ? ... Ilyen, hogy bokázzó vagy hegyező ilyen, ilyesmi ?

PF: Nem, nem használtam én soha ezöket a neveköt. Én egyedül votam itt Hoggyába ugye s egyedül táncoltam a Kecsetiekkel *s asztán én it, amit tanultam az öregöktől nagyapáméktól, azokat jártam és osztán azok nem mondták, hogy ennek ez a neve vagy annak az a neve...*

Most az utbbi időbe már igazán ahogy maga mondja, az utóbbi időbe van, hogy hegyező vagy nem tudom csapkodó vagy nem tudom mi a fene, de náluk nem volt ez. Nálam például.

FB: Ilyen szokás volt-é és van- é a táncába, hogy kötelező egy bizonyos figurával kezdeni a táncot, s befejezni másikkal ?

PF: Nem, nem.

FB: Nincs ? Teljesen szabadon ?

PF: *Teljesen szabadon, teljesen szabadon mert a valóság az, hogy én mondtam például mikor így találkozón voltunk há, ki volt Csíkból a csíki kultúrigazgató ez a, nem tudom ... nem tetszik ismerni a*

, aki a rendezte ezt a hogy hívjákot, ezt a székely táncokat csíkba ? (FB: Igen. [Antal Miklós]). S modtam, hogy a nem székely tánc, az ami éssze van kötve, hogy most járjuk ezt a figurát, s utánna azt a figurát, s azután a másik figurát, éssze kötve egymást. Nem, szabadon !. Ez a székely tánc, amit szabadon jár az ember. Nem, hogy a csárdásba is fordulunk ötöt erre s nyolcat vissza (!) Nem, *ki amennyit akar, ez a rendös székely tánc, hogy szabadon táncol a székely ember, mer ha itt elmönyök égy székely faluba a táncba, ott sem úgy járják, hogy egyszerre fordul mindönki. Ki ahogy akarja, mindenki szabadon ! Ez a valódi, ez az eredeti székely tánc, hogy szabadon táncoljon a székely !!.*

FB: Igen.

SzL: Nahát akkor arra kérjük Feri bácsi, hogy amit lefilmезünk azt úgy táncolja ahogy régebb táncolták, ezért jöttünk magához, látja ? (...)

PF: Hát osztán ...

SzL: De itt sok téves irányzat van a tánctanításba és az egésznek egy olyan szinpadias lényegét adnak, tehát nem eredeti, inkább hatás-vadászatra mennek, hogy csattogás legyen, látványos legyen, de a tánc nem eredeti !

PF: Igaza van.

SzL: És Béla ezt keresi, hogy eredeti tánc legyen.

PF: Igaza van.

SzL: Tehát ahogy régebb, fiatal korábba táncolták. Láttam, hogy itt az van kiírva, hogy: "Az eltöltött 40 év emlékére". Ezt '72 - be írták, tehát maga 48 éve, hogy táncol már.

PF: Az biza ! '48- dik éve.

SzL: Hát még kívánok 10 esztendőöt legalább ! (Pohár koccintás, Feri bácsi kacag)

PF: Ha élünk s egészségünk lesz há, amíg tudjuk csináljuk. Nagyon szeretem a táncot. Az asszony sokszor, biza nem ... nem esik jól neki, hogy elemlögetöm, de hát szeretem na, dehát életömbö örökké szerettem.

FB: A páros táncokat is szereti ugy - é ?

PF: A páros táncot is igen.

FB: Milyen táncokat táncolnak itt Hoggyába ?

PF: *Hát itt régebben mikor én legény voltam akkor a csárdás volt, csárdás, de volt keringő is. Keringő(...). Az nem népi tánc, hanem némöt mű tánc, de (a) csárdás az népi tánc, ez a figurázás, verbunkos, marosszéki csárdást is jártunk, már (a) marosszékit, ismeri maga azt hiszem (?)*

FB: Igen.

PF: Azt is járták nálunk is, akkor járták a, mondjuk *a csárdásba (a) lassú csárdást, úgy mondtuk járatós.*

(...)

a6* FB: Jó. Hát az, hogy 'Megdöglött a bíró lova', azt ismeri-é ... ?

PF: Ismeröm azt is, de azt ugy - é húzták táncnótába, s erre is lehet táncolni.

FB: Nem ilyen lassúnak húzták ?

PF: Hát azt inkább olyan forgatósnak.

(énekel) Megdöglött a bíró lova

Nyúzza meg a bíró maga, Igy erre a tempóra húzták. Aztán *az ugratós* ammar osztán ... (dídol), maga tudja nem kell mondjam.

FB: Ezt az ugratóst másképp még, hogy hívták ?

PF: *Sebes csárdás.* (...). A csárdásnak a gyorsabb fajtája, *a forgatós. Már asztán az én üdömbö, - után - azt a lassút nem is járták, a járatóst, mü is csak úgy jártuk, ugye nagyon keveset, de asztán az én üdöm után csak azt a rendös csárdást járták ezt a sebössebb csárdást.*

FB: - és a marosszéki párosan táncoltak vagy ... ?

PF: Párosan .

FB: Vagy szólóba is ?

PF: Párosan, párosan. *Hát szólót nem igen táncolt(ak), csak én itt Hoggyába, a marosszéki verbunkost én jártam, de párosan osztán szokás volt nálunk.*

FB: De párosan amikor táncolták a marosszékit szokás volt- é, hogy amikor a nőt elengedik figuráznak közbe ?

PF: Igen, igen, igen. *Ki amilyent tudott figurázni.* Ugy - é már nem volt összekötve, hogy csak ilyent,... egyik ilyent figurázott, amásik olyant, kifordította a fehénepet, úgy ... (a felvétel megszakad)

A16/b. Hodgya. Pálffi Ferencz

b4* (9 s.) FB: A régi zenekar tagjai közül még kik élnek ?

PF: Há hogyne élne, még mind élünk !

SzL: Igen ?

PF: Há hogyne, én voltam a legidősebb tagja.

FB: Milyen hangszereik voltak ?

PF: Hát hegedü, *hát két hegedüsünk, volt cimbalmosunk.*

SzL: Egészségére Feri bácsi ! De akkor tudtak zenélni, nemúgy mind a mostaniak, igaz ?

PF: Igön, igön.

FB: Hogy hívják a hegedüsöket ?

SzL: Kedves egészségére !

PF: Az égyik *László Zoltán, Józsa Géza.*

FB: Hány évesek ?

PF: Hát azok fiatalok, még Zoltán mondjuk ...

PF-né: Harminc öt.

PF: *Baczó tanító bácsi* tanította meg, az iskolába ide járt vót ... a tanító bácsi nagyon szerette a zenét, ő is.

SzL: De ő tanította bé ?

PF: Hát alapítsunk égy zenekart. A Kultúr Házat, mikor építettük föl, hát ingyen muzsikáltunk.

SzL: S abból építették fel a kultúrházat ?

PF: Nem abból...(!,?)

SzL: Hát azt hittem, na. De Béla bácsi ...

FB: A "Kaláka" honnan eredt ?

PF: ... Hát tulajdonképpen a Kaláka onnan indult el, hogy mikor mentünk el Budapestre a Kecsetiekkel, Kolozsváron megálltunk s *Szentimrei Jenő* az akkori *Ellenzék újság* fő szerkesztője volt, (...) a mai *Szentimrei Judit* volt az édösapja ...

S mikor érünk bé Budapestre, *Kolozsváron szerepölünk*, s hogy mi is lögyön a, ennek az együttesnek a címe, hát nem határoztunk semmit.

Kiérünk Budapestre a Keleti pályaudvaron mikor megállunk, megáll a vonat, az átalvetőt vittük, átalvetőbe vittük a holmit, égy kosár a kezembe, jöttek a fényképészők, magnóval. Hát akkor mü még nem láttunk magnót, hát (kacag), fölgyúl a ... valy nem magnó, hanem, hogy hívják nó, mivel fényképöznek, éjjel ?

SzL: Magnézium.

PF: Magnéziummal, mikor fölgyújtják, szinte mejjiedtem (kacag)

SzL : Mér', világosság lett ?

PF: Világosság lett, ahogy jöttem ki a vonatról.

Hát osztán megérközünk na, bémönyünk, s osztán azt mondják, hogy milyen nevet is adjuk a székely, ennek az együttesnek ? ...Hát azt mondja az égyik fiú, hogy "lögyön Kaláka - tiszteletős úr".

Így lett a 'Kecseti Kaláka'. Ebből született a Kecseti Kaláka, és még ma is Kaláka névön, s még ma is a Kalákát ...

SzL: Mondja el nekünk, hogy mi az röviden ?

PF: Hát az a *kaláka* az, hogy egyik a másiknak, akik gazdálkodnak s tavasszal mikor a mezőgazdaság megindul hát, mit csináljunk, hogy hamarabb végezzünk, hát összeszedjük, hogy: *'Gyere komám segíj neköm, gyere te is segíj neköm'- közösen összefogunk.* Kihordjuk a trágyát, modjuk, vagy megszántsuk a földet, *s egyik a másikat segítjük, ez a kaláka,* vagy építsünk égy csúrt, vagy égy házat bé kéne földni. Fölmönyön az ács embör a csűr tetejire s azt mondja, hogy: *'Gyertök el(é) a kalákába hé' s akkor jó a nép (kacag).* Ez a kaláka.

SzL: A kalák(át) mikor befejezték akkor ? ...

PF: *Mikor befejeztük, akkor egyszer eszünk - iszunk s osztán úgy jó a táncmulatság utánna. Így.*
(...)

SzL: ...Feri bácsi, ... mi a véleménye a mai Kalákáról ? ...

PF: Hát, nekem a véleményem az, hogy a mai Kaláka egy kicsit olyan modernül menyen, nem népies (...)
... égy olyan *Kalákát,* amit mi megcsináltunk annak idején Budapestön, *azt saját maga a falu csinálja, az embörök, akik ott laknak, akik benne éltek ... Ha betanytsuk amár ugy-é ...*

...Mindenesetre itt a tanár elvtárs, azér' gyűjti, hogy tudja megtanítani, és tovább vinni, de a Kaláka az olyan dolog, hogy ezt nem mindenki tudja megcsinálni no, nem mindenki tudja...

FB: Feri bácsi, az ..., hogy "Gyöngyös bokréta" mondé valamit magának?

PF: Hát igen, tudok rólla ...az Magyarországon van (...) ... például mikor 40 -be fönnvoltunk akkor már a "Gyöngyös bokrétások", ...csatlakoztunk. (...) Egyszer Udvarhelyen is voltak a Gyöngyösbokrétások ... (...), (akik) a magyar népművészetet, a magyar népi táncokat nagyon-nyagyon előrehozták.

A székelyföldön a volt, a kecseti pap, evvolt az első, aki amit mondjuk a kecseti Kaláka ..., addig a székelység biza nagyon keveset ... Még itt nálunk volt Hoggyába egy papné, Kis Ferencné az is nagyon sokat vitte me ... engem is előrevitt s szereték a székelységnek ...s népi táncokat s népi dolgokat, dehát erről nincs mit többet mondjak me erre születni kell ! Érezni kell a székely nemzetnek a sorsát meg kell érteni, úgy ahogy maga elindult, hogy a székelyeknek a hagyományait s népnek a táncát s dalait fölvögye ehöz, ehöz.. születni és embö kell ahoz, embör, aki odamegy no, oda megy a köz(nek ?)..

SzL: Na Feri bácsi; erre koccintsunk egyet ..., itt a maga pohara.

PF: Sok beszédnek sok az alja (...)

PF: *Valami nem jó, nó (koccintások ...) ...Neköm az életöm a tánc. Sokan mondták Hoggyába nekem hogy ..., jobb lett volna, ott maradtál volna táncolni, nem vagy gazda embörnek való. Mondom nem baj, itt is megálltam a helyöm s ott is. (...) ...azt mondták, hogy jobb volna te táncolnál, mert nem vagy gazda-embörnek való. Hát igaz is mert jobban jártam volna ha táncoltam volna (kacag)*

SzL: de Feri bácsi hát, magyar ember az, aki nem szeret múlatni ?

(...)

SzL: Egészségére Feri bácsi !

PF: Egészségöt kívánok

SzL: Az Isten tartsa meg magát, a családot az unokáit !

PF: *Hát tudja mit mondok én magának, itt az Isten nem segít csak Mü.*

SzL: Erre már mi is rájöttünk, sajnos.

PF: *Én, mama s az édösanya, az annya, itt csak mű segítünk más nem (!) De ha szegény vagy kacagnak, ha gazdag vagy, sok mindönöd van, irigyködnek. Dehát, sok irigyöd, s kevés szánolód (?), így mondjuk székelyesen.*

Itt csak mű segítünk az annya, a mama s én. Asztán *az unokák ha (meg)élnek, jó lessz!*

PF: Na feri bácsi most ezt megköszönjük magának, kedves Egészségére ! (...) Boldog új évet ! (a felv. megszakad !) ...

Fekete Kálmán (FK). Bögöz

Gy: FB.

A31, a old *

a1** FB: Kálmán bácsi hány éves korában táncolt először ?

FK: *Hát én már gyermekkoromban nekifogtam a táncnak, otthon a faluba táncot csináltak vasárnap s már a sarokba jártam, mint gyermek már akkor belém rögződött. S tudni illik ez egy olyan születési nyavalya, úgy születtem, tudni-illik az egész család olyan muzikális, táncos és énekes vót, és aztán (később hogy) felnőttem annyira, hát a Gazdasági Iskolába kerültem Székelykeresztúrra, ott aztán felfedezték bennem ezt a táncot, az igazgatóm és mindegyre ilyen mulatóesteket, ilyen előadásokat rendeztetett, direkt azért, hogy felléphessek táncolni. Ott nagyon sokat felléptem Keresztúron a nagy gimnáziumba, ott a Gazdasági Iskola mellett s ott nagyon - nagyon sokat táncoltam, többször, úgyhogy értékelték és nagyra becsülték a táncomot.*

Onnan osztán elkerültem, akkor így tánc, tánc alkalmával vagy bál alkalmával otthon mindig, mindig elévettek, úgyhogy azt nem tudtam kitérni, hogy elé ne vegyenek. Vagy ha valahova voltam vidékbe el,- így télen bálba, ott mindig mindig elévettek és táncoltattak. Úgyhogy... Rugonfalván például nagyon sokat, mert ott volt egy testvérem, ott nagyon sokat táncoltam, úgyhogy még máma is emlegetnek, mikor látnak, hogy arra járok és mondják, hogy még tudok- é táncolni ? Hogy állok még, mit csinálok? Hát mondom, még igen, mikor szükség még tudok táncolni a kortól, még ... hát még ... lehet, még menyen.

FB: Abba az időbe többen tudtak- é táncolni ?

FK: Hát igen. *Abba az időbe mikor én gyerek voltam, több táncos vót Bögözbe. Hát vótak nagyon régen a nyócszázad évekbe, amikor kivitték Bögözből Tót Györgyöt és Péter Mózest Boldogfalváról, Ezt a két személyt kivitték Pestre, ez a hogy is hítták na, vezetésivel, nem jut eszembe, az toborozta ezeket a régi táncosokat és többek között Tót Gyuri bácsit, akit felfedeztek Bögözből, azt is és Péter Mózsi bácsit Boldogfalváról, ezek kimentek Pestre 1879-be.*

Akkor vitette ki Pestre és táncolták el..., de kellett vigyék a zenészeket is, me' ők kikötötték, hogy nem mennek, ha nem viszik a zenészt, me' ők nem tudnak városi zenére táncolni (!) Osztán vitték a zenekart, akkor vót ott egy híres zenekar Bögözbe, Balog Ádám, aki(nek) nagyon - nagyon fennmaradt a híre, azóta is mindig emlegetik akik még ismerték és őt még hallották muzsikálni, az egy, egy kiváló primás vót és Pesten nagyon- nagyon megszerették, úgyhogy muzsikáját annak a cigán zenésznek és még sokszor nagy izét is küldtek ..., még mikor meghalt koszorúra pénzt küldtek Pestről, jutalmazták és temetésire még el is jöttek, bizottság jött el, annyira megszerették ezt a Balog Ádámot.

Ez egy nagyon híres muzsikus vót. Utódai még vannak valamennyien, még a cimbalom megvan, ami az ő bandájába muzsikált és használták, a cimbalom még megvan Bögözbe, hogy őrzöm, és nekem is ígérte a dédunoka, aki vót a cimbalmos, ez a Csapai Sándor bácsi, azé vót a cimbalom, benne muzsikált a Balog Adám bandájába

A cimbalom nagyon réginek látszik, nem nagy, (nem) túl nagy, de látszik az a régiség, az 1800- as évek régisége, mutassa.

FB: Milyen hangszerek voltak még abba a zenekarba ?

FK: Abba hangszerek ?, - *a népi hangszerek vótak főképpen: hegedü, klarinét, cimbalom és bőgő, és brácsa. Ezek a hangszerek vótak, más hangszert nem vettek be, ez a kimondottan népi hangszerek voltak akkor.*

FB: Kálmán bácsi ismerte valamelyiküket, vagy csak így hallásból ?

FK: Hát üsmertem a, mondom a cimbalmost. A cimbalommal beszéltem sokáig legénykoromba és még húzta is nekem a, cimbalmozott ..., verbunkot. Mondtam neki, hogy legyen szives nekem húzza el azt a nótát, amire Pesten és itthon is táncolt Tót Gyuri bácsi az a híres táncos, met ez egy nagyon

híres táncos vót Tót Gyuri bácsi Bögözbe, olyan nem vót a környéken osztán.

FB: Melyik volt az a nóta ?

FK: Hát az a nóta, énugy tudom, hogy eztöt húzta amelyikre szoktam én táncolni, hogy tárará ...(dúdolja a dallamot) Ez a verbunk.Úgy hívják, hogy “*árvádfalvi falramászó*”. Régen úgy hívták eztet *árvádfalvi verbunk*. Ezen a néven hívták nagyon régen.

No osztán, hogy nőttemúgy lassanként, sajnos én azt a Tót Györgyöt nem értem, már meghalt. Úgyhogy osztán jöttek táncosok, üdösebbek nálamnál idős emberek, akik már nem élnek azok se,úgy azoktól mint gyerek láttam, néztem a táncot, ott Bögözbe minden egyes alkalommal, mert hát régen az volt a szokás. *Én éltem is gyermekkoromba, hogy addig egy tánc nem indult bé, amíg egy sor verbunkot el nem jártak a legényök, addig meg nem indult a tánc, soha !*

FB: A verbunkot sorra járták vagy körbe ?

FK: Az egész felállott ! *Az egész felállott s úgy kötetlenül járták, ahogy hozta a nóta s a ...*

FB: S a környéken ez mindenütt megvolt ?

FK: Hát ez megvót a legtöbb helyt, de Bögözbe főképp megvót, me't ott nagyon sok, mondom ez annyira fellendítette vót ez a Tót György bácsi a táncot, hogy osztán utódok maradtak, rokonai és ... hát nem tudtak éppen táncolni, de vettek átal figurákat s én néztem a figurájukat ezeknek.

Hát nem (tudtak) olyan szép terjedelmes több figurát alkotni, de azért tudtak táncolni elég szépen. S osztán akkor jött nekem akkor egy ... (?), hazajött a hadifogságból *Pál bátyám*, amit akkor akkorára nőttem, hogy megértem az én édes bátyám, akitől nagyon sokat tanultam, láttam, úgyhogy ő lett aztán az egyik legkiválóbb táncosa a vidéknek. Ő aztán Homoródrecesenyédre házasodott, oda telepedett, de ... ott is még máma is emlegetik sokszor akikkel találkozok, hogy de szép táncot járt Pál, ha felkérték így templomszentelés vagy hasonló ünnepségeken.

FB: Fekete Pálnak hívták, ugy - é ?

FK: *Fekete Pálnak* hívták, recsenyédi lakos vót, Bögözből ment vót el, édes bátyám vót nekem. Én őtőle láttam azt a *tipikus, szép, lassu tempó figurát*. Há azt modta egy alkalommal, hogy ő sokat látott így táncot mindenütt, de még azt mondja, “Kálmán valamennyire tud, de osztán itt megkereshetik aki olyan valódi, szép magyaroson járja tempóba, mint ő ahogy járja”. Ezt bátyám így szó szrint így beszélte egy alkalommal, emlékszem még, visszaemlékszem határozottan, hogy így elmondta, hogy a táncot, *me' őtöt mikor hazajött Bögözbe mindig elévették, met ugy- é szerették is mind falubeliök és elment innét hazulról s hát mikor hazajött, nagy ünnep vót, mikor megjelent a kocsmába vagy valahol bálba, mindig elévették.*

S hát így szó, szót hozott, és így eléhozódott *a tánc beszéde*, hogy no, hogy kell, így és amúgy, s hát aszonta, hogy én még valamenynyire láttam, azt mondja sok helyt, de valódiason nemigen tudják. Szökdincsölnek, tapsolnak, sokat vernek, olyan mindenféle idegen figurák vannak benne és azt mondja, hogy *valódi magyar tánc, ez a valódi típusu tánc ritkán van, aszongya*. Még Kálmán valamennyire járja, de osztán aszongya nemigön...

Hát én is láttam no azután sokat, ezek a régiek kihaltak. *Hát minden vidéknek megvan a maga tánca, az igaz, úgyhogy vannak ezek a csapkodók tényleg és csúrdöngölők amit ugy- é sokat vernek, bokáznak, hát a mű típus támcunk az egy olyan lassubb tempós tánc, diszitésekkel van felruházva, ami esetleg ugy- é még..., vissza adja inkább azt a régi, régi stílust, ahogy a régiek táncolták.*

FB: Na most ez az ugrálás, ugrálás és csapásolós tánc ez inkább a csúrdöngölő ?

FK: Inkábbbb a csúrdöngölőnek az egyik vállfaja. Inkább azoknak a vállfaja. Hát ez a *sórmagyar* vagy *verbunk*, hogy úgy monják eztet ..., eztet *ugy- é eztet örökítettük meg mi és ettől valahogy nem is tudok eltérni.*

Hát nekem olyan a természetem, hogy alkotok figurát. Valahogy úgy beleszülettem vót, hogy én ha felálllok, tiszta olyan zenére is, ami mondjuk nem megfelelő igazodom, és járnai tudok réa és alkotok figurát anélkül, hogy lássak valahol - én mindjárt tánc közbe. Hát vannak olyan figurák, amit mondjuk most táncoltam, de a következő alkalommal nem tudok beletenni, mert vagy elfelejtettem

vagy nincs rá idő. Úgyhogy én alkotok akkor egy újabb figurát, úgy-hogy én alkotok, jőve jó egy olyan figura nekem, bomlik ki ami ... ami kiváló és szép és jó.

FB: ... és táncolás közbe gondolja ki ?

FK: Igen ! Úgy alkotom. *Úgy alkotom szabadon, függetlenül, kötetlenül.*

FB: Na most már, mikor gondolja ki a következő figurát ? Na most (már) mit is táncoljak, mert van egy dallamsor, egy vég , a dallamsornak a vége...? (FK: Igen.). Akkor következik egy másik figura. *Mikor gondoja ki ?*

FK: *Tánc közbe, tánc közbe !*

FB: Kálmán bácsi mikor nekikezd táncolni akkor nem gondolja ki, hogy milyen figurákat fog táncolni ?

FK: De igen ! De igen.

FB: Nagyjából ?

FK: *Hát nagyjából, mivel fellépek pillanatnyilag, de ha úgy hozza a zene vagy úgy hozza az alkalom, akkor én mást alkotok, hozok be egy más fordulatokat, ami esetleg úgy- é nem jutott a többi eszembe s ezeket hozom be, úgyhogy nem ragaszkodom szigorúan ahoz a kötötten, mondjuk ahoz a megszámlolt figurához, hogy no most én arra kell ki, vagy letáncoljam, hanem ahogy kibomlik, ahogy felszabadul nekem a tánc úgy ..., úgy hozom ki.*

FB: Kálmán bácsi ismeri azt a kifejezést a tácbá, hogy "pont"? "Pontozni".

FK: Hogyne ! Igen.

FB: Az mit jelent ?

FK: Pontozni az mikor így... ilyen pontozásokat csinál sorok és hegylábbal. Orsószerű ...Mi úgy monjuk, hogy "orsóz" és pontoz. (!)

FB: Orsózás ??

FK: *Orsózás.*

FB: Más ilyen táncfigura megnevezéseket tetszik tudni mondani ?

FK: Hát igen, van ... van aszongya ... van az a ... *félreugrás*, az a kisharang, például a *kisharang*. S akkor van a *bokázó*. Van az *oldalverős*, a lábakat mikor így kifelé ..., mennek és oldalverő ... s még osztán a *hátrafelé*, ez a legősibb figura vállfaja az 1800- as évekből, aki ...nagyapám született 1913-ba és őtőle láttam úgy a század elején, ő akkor még élt úgy '14 -'20 között, akkor láttam tőle, nagyon öreg ember vót és régi típus figurákat, ha én akkor tudjam, hogy ilyen nagy szükségem lesz a figurákra s ezekre a táncokra, akkor inkább megfigyeltem vóna, de nem ..., amit csak diktált nekem az érzésem és a kívánságom..., amit akkor már mint gyermek, bomoltam a, azokra figyeltem föl. *Hát az öreg azt... a szép hátrafelé kihajtásokat csinálta, azt a hátrafelé levő figurát, meg aztán eléfelé is ezeket a kandarittásokat, ez is, ez is egy régi típus.*

FB: Ezek a kandarittások ?...

FK: Igen.

FB: ... melyikek a régebbiek ? A befelé vagy pedig a kifelé ?

FK: A kifelé, így né !

FB: A kifelé ?

FK: S akkor a hátrafelé hajtások.

FB: így kifelé ?

FK: Ez a ... itt hátul, hátul vannak a hajtások, azok a régiek. Ez például ... az is a, de ez itt ... (csattanás) ... bocsánat ... ez így ...

FB: Hátúlról előre (kanyarítva, csavarva) !?

FK? Hátúlról előre. Ezök a régik,... ezök a régi típusuk.

Úgyhogy egy alkalommal *Dr. Palló Imre bátyám* hívott meg, hogy Mátisfálvára itthon vót szabadságon, hogy tanítsam egy kicsit meg figurázni. Hát ő úgy- é nagyon nehéz ember vót, s én vittem is magammal egy nagyon régi figurát, amit a kilecszázás évek elein vettek fel Pesten. Ezt a

Berkes Béla zenekara muzsikálta, hát ez nagyon szép verbunk, csak nem ide ..., erdélyi verbunk, hanem oda valahova magyarországi, de nagyon szép verbunk és én a lemezre ... ezt tudtam Bögözbe és vittem magammal, me hát nekik vót gramofonjuk, hogy feltesszük és ott lejártassuk. Hát az öregnek kellett, mert akkor Kodály Zoltán akkor indította be a Székely Fonót. Kilencszázhuszonnyolc - harminc között volt ez, mikor legelőbb a Székely Fonót beindította és Palló Imrének ott nagy szerepe vót, belépő. *Kellett járjon, kellett neki vaégy figura, hogy elfigurázzon ott a Székely Fonóba.*

Hát engemet kért meg, me hát én, hogy már visszatérjek osztán elmondok még égyet, amikor '40 - be kijártam Pestre, hát Imre bácsi karolt fel, me hát azelőtt is tanítottam őt.

Na hát most már visszatérek arra, hogy őt, mikor kihívott Mátisfalvára, hát tanítottam őt erre a figurára. Hát az öreg látta, nézte, de nagyon nehéz vót ő, ott ugy - é s nem tudott figurázni, csak, hogy melyik figura kell neki, ez az átlépős tetszik, amikor így át...s eztet ... nekem ez tetszik végtelenül, de amikor ő ...

FB: Lábkanyarítás és átlépés ?

FK: Igen, *átlépés*, hát ez egy nagyon székely típus. Azt mondta, hogy hát ez nagyon szép ! De mikor ő lépett által nehéz vót, me't attól tartózkodott, hogy szinte esett el. (Hát én magamba félrefordultam s nevettem.)

Na, osztán ott a nagy szülőházát kibéreltük s ott táncoltunk s tanítottam, no. A lényeg az, hogy ott akkor megismerte s tudta no, hogy tudok táncolni, hát '40 - be kimentem vót Pestre és talál(koztam),... elmentem hozzá. Felkerestem Imre bácsit.S aszongya:"Hát te eccer jókor jöttél, Kálmán ! "Há mér", mondom, "Imre bácsi" ? S aszongya, hogy "máma van a Székely Társaságnak, azaz holnap de engemet, éppen most teszem le a telefont, meghívtak, aszongya, a ... tánc ... hogy megnézzem a székelytáncokat. De hát én annyira el vagyok foglalva az Operaházba, hogy nem tudok részt venni, hanem elmész te ! S éppen jó, hogy itt vagy !" Hát én mondom, nagyon szívesen !

Vette mindjárt a telefont s odaszólt ott a vezetőségnek, s ők behívtak engemet oda, s próbát csináltattak velem, hogy lépjek fel a Székely Színházba, ... másnap, holnap.

Aztán úgy is történt, felléptem ott a diákokkal, mindúgy sorra beugrottak, táncoltak s én is úgy *fehér harisnyáson, természetesen székelyruhába*, felléptem ott akkor táncoltam és nagy- nagy sikert értem el, hogy mikor jöttem ki, hát mind kérték az autógrammot, hogy hova valósi ... mint vagyok, mindent na.

Osztán azután nemsokára jött ide Székelyudvarhelyre egy táncsoport, az úgynevezett "Gyöngyösbokréta". Aval jött Paulini Béla táncmester és ez a ... ő vót a főnöke ennek az együttesnek. Hát akkor behívtak engem újból ide Udvarhelyre, hogy próbatáncot csináljak Paulini Bélának és lépjek fel, tudták, hogy táncos vagyok, hát behívtak Udvarhelyre, osztán ott a tornaterembe fenn, a gimnázium tornatermében csináltuk a próbát és mindjárt megtetszett Paulininak a táncom és este leléptünk a nagyterembe, itten a ... régen a ... moziterembe, akkor csak az vót, úgyszólván nagy siker vót, ott felléptek nagyon sokan a kecsetiesek, meg mindenfelől jöttek és osztán Magyarország összes vidéki táncosai mindenféle táncal.

Aztán Paulini Béla nagyon kért, nagyon hívott, *még levót utánam Bögözbe, hogy édesapámtól elkérjen, hogy engedjen el engemet, hogy ... hát akkor ugy- e huszonöt éves vótam, s nagyon fiatal s mozgással, mindennel, hát nagyon szerette a táncot, azt mondta, hogy : "Csinálok én magából egy ... egy híres embert", azt mondja : "jöjjön el velem !"* úgy kért, *de édesapám nem engedett, a gazdaságba kellett maradni, osztán nem engedett.*

Így ...így osztán itthon maradtam s úgy lépegettem fel többször mikor kellett kultúrműsorokba Bögözbe, mondjuk, mikor úgy kellett, ilyen összejövetelek, meg kulturális műkedvelő előadásokon és azután itten megint ...

Udvarhelyre többször eljöttem, amikor így *Kacsó András* meghívott táncolni, s itten is sokat léptem fel s osztán az idő tölt- múlt és talán most még nagyobb gondot fordítanak ezekre a régi táncokra és a ... régiségeket ... megörökítésre, met régebben nem, ... nem fordítottak éppen ekkorát. Mindenki

táncolt, de ...nem vették szemügyre, úgyhogy most már ... most már tényleg ...

FB: Kálmán bácsi ...

FK: Tessék !

FB:... mi az oka ennek ?

FK: *Hát ennek az az oka, hogy belejöttek ... én aszondom, hogy jöttek ezek a kulturált táncok, jöttek ezek a felvilágosultabb, hogy úgy mondjam a fiatalok tánca, ami ki ... ki ... ki ... kitaszította, ki ... kiközösítette ezt a szép régi népi táncot, a ...táncok sorából. Hát én legalább így gondolom, hogy ez lehet a fő oka, meg aztán felvilágosultabb idők jöttek a... műveltebb mondjuk ...,hogy úgy mondjam ... szinte megvették a székely táncot és az öltözetet ahogy én vettem észre, no.*

Úgy fiatal korom után láttam, hogy hát ott nem vót Bögzöbe harisnyája senkinek csak nekem, székelyruhája. Ott osztán meg lehetett keresni, az öregek kihaltak, ott osztán nemigen ..., valami öregember ha viselt mongjuk még vaégy... , de ha kellett én ... én adtam oda a harisnyákot, ha kellett táncolni csizmákat fiataloknak mikor most is ha kell, de ott, hát ott *Te !, hát csináltassatok egy - egy harisnyát, hát a nem a világ !*, mondom. *Legyen egy harisnyátok ! Hát a szép ! Nemzeti viseletünk, mondom, s ez kell ... kell legyen, mondom.*

Hát ugy- é ha lett vóna legalább vaégy még olyan, aki ragaszkodik ezekhez az ősi táncokhoz meg énekekhez, ugy - é akkor megmaradt vóna inkább, de, hogy kevés vót az ilyen szám, ez is egy bizonyoson egyik oka még a többi mellett, hogy kevés ember vót, aki eztet szeresse. Szeresse, mondjuk, hogy ... érte megtegyen bármit !

FB: Kálmán bácsi most ott volt Csíkszeredában a "Tiszta Forrás" (rendezvényen)...

FK: Igen.

FB: ... fesztiválon, találkozón.

FK: Igen.

FB: Arról egy pár szót mondjon, hogy hogy telt ...hogy érezte magát, jónak lássa- é az egészet ?

FK: Hát ... hát nagyon szép dolog, nagyon szép. Hát én ugy - é az ilyen dolgot csupa örömmel veszem , mert hát én tudom értékelni, mert hát én sok helyt megfordultam az életbe és látom azt ugy- é... most amikor a magyarság ugy- é ... már úgy értem, hogy meggyengült a ... a tánca és a művészete, - pedig szép hagyományunk van nekünk és ezt ápolni kell,- *itt láttam, hogy szabadon minden nemzet a maga táncát tudja járni, hát ennél szebbet el se tudok képzelni.*

Úgyhogy én nagyon meg vagyok elégedve és voltam ott az egész hargitai ... megyei ünnepélyen, ami ... volt ez a Tiszta Forrás találkozó, hát ez egy szép, tekintélyes ünnepély volt, amit igazán ... s láttam asztot a csíki népet, aki kérem szépen valósággal ... ő ...érdeklődik és odavan a ... a nemzeti művészet(ért), táncokért, úgyhogy jöttek is a csíki emberek és nem tudtam melyikkel fogjak kezét, annyira odavoltak, megszerették, hogy tetszett a tánc ... a táncunk. Azt mondták, hogy: "Milyen szép valódián táncolt maga !", mondták nekem ott többen, a városiak, hogy láttak azt az *eredetiséget a táncba* és láttam, hogy milyen hálás a közönség, a csíki általában, úgyhogy észrevettem én, hogy nagyon sokan voltak ott délután mint ... olyant is megjegyeztem, akik délután ott voltak és másnap is ott voltak, úgy hogy szerették nagyon a ...

Még egy ilyen hálás közönséget *Sepsiszentgyörgyön* láttam, egyszer mikor ott vendégszerepeltünk ,úgyhogy ... ot láttam vót még egy ilyen hálás közönséget. Nagyon szép vót (!).

FB: Mi a véleménye a Pálfi Feri bácsi táncáról ?

FK: Hát nagyon szépen táncol Feri ... éppen megdicsértem, hogy: Mintha- mintha egy kicsit jobban járod, mind eddig. A ... gyakorlottad ... gyakorlottad- é vagy ...? Ó, még vicceltem is vele, hogy ... megittunk egy pohár pálinkát, hogy a pálinka hatása vagy mi a csuda, de mondom, "nagyon szépen jártad Feri", mondom, olyan ... csak ugy- é én ezt láttam az ő ...hogy ő nem sokat jár ... Nem mondtam neki semmit, de majd meg fogom mondani, hogy többet kell egy kicsit mozogni egy helybe , amilyen szép figurái vannak, nagyon szép.

Hát őtöt én már nagyon rég látom, még Bögzöbe járt a táncokba annak idején emlékszem s régi jó

táncollégám nekem. Többen vótak Hodgyából, de mind kihulltak, csak ő maradt. *Pálfi Ferinek nagyon szép figurái vannak, úgyhogy azt mondhatom, hogy azok az eredetiségből valók, látom azért' a ... egyes mozdulatok, s azok a tempós ...*(FB:) *lábcsavarok ...*(FK) *... lábhegyletételek, azok ... azok szépek. Úgyhogy Pálfi Feri még van itten, ő, őt láttam, osztán itt nemigen tudok tényleg. No, szegény Dezső bácsi, nyugugyék, ő vót még egy elég szép táncos. Vótak neki egy- egy figurái... megkapók. Én mondtam is Kacsónak, hogy szeretem egyes figuráit Dezső bácsinak. Úgyhogy ő is nagyon szépen táncolt, úgyhogy meg lehetett nézni. Majd, ha még visszaadják a figuráit valahol, úgyhogy lehet belőle tanulni és venni át sok szép mozdulatot.*

FB: Igen, és mi a véleménye a multkori táncszínházról?

FK: Hát ... az is nagyon szép vót, nagyon szép vót !, és azt éreztem én, éppen mikor hazamentem, a feleségemnek mondom ... Én habár nem tudtam végignézni a műsort, sajnos, mert egyetlenegy járművem vót, ami délután három órakor ment hazafelé, s ha avval akkor nem megyek, akkor aztán többet nem tudok hazamenni. Ezért sajnos el kellett ... onnan lépjek egy - kettőre és el kellett menjek , nem tudtam végig nézni, de a tévébe sikerült, osztán megnéztem.

Osztán még az volt az egyik legnagyobb baj, hogy én első (vagy) már harmadiknak vagy negyediknek kerültem, előlről és *valami technikai hiba miatt kimaradtam sajnos a felvételből, azt nem láthattam, hogy hogy táncolok*, de én legalábbis úgy éreztem, met mikor hazamentem a feleségemnek mondom, hogy: *no, én úgy éreztem, hogy most az ... mintha még a legjobb táncos lett volna a ... a táncszínháznál.*

Egy olyan jó hosszadalmas és olyan jól felszabadult táncot jártam, amit s a figuráimat is bele tudtam mind illeszteni javarészből és gondoltam, hogy most már ha vetítenék, legalább meg tudnám nézni, hogy szeretném már eccer én is látni (!), me't eccer még tavalyelőtt felvettek, de akkor olyan kicsit vetítettek, hogy nem láttam abból semmit. Úgyhogy még nem láttam táncot, szerettem volna visszalátni, úgyhogy most remélem, hogy egy csíki táncot meg tudom...(látni ?).

Úgyhogy én azt mondhatom a táncszínházról, hogy nagyon hálás és kedves közönség vót és itt is a legszebb ... legszebben mentek végbe a dolgok, - amíg legalábbis ott vótam. Úgyhogy nagyon szépen ... szépen zajlott le a dolog, nagyon tetszett és messze ... sok vidéki, vidékről vótak itt szereplők. Nagyon tetszett az egész műsor ott a táncszínháznál.

FB: S melyik vidéknek a táncai tetszettek mégis legjobban ?

FK: Hát táncolt egy ... egy ... azt hiszem, hogy *szatmári gyerek, szatmári táncosok* vótak ott úgy emlékszem, azok tánca tetszett... (...) Én ezeket láttam, mondom én nagyon korán el kellett menjek onnan, úgyhogy még félig sem tudtam végignézni, úgyhogy ezek akit előbb láttam a *siklódi táncot*, meg a szatmáriból egy részit asztot ... asztot ...azokba láttam, hogy vótak szép ... szép motívumok, szép táncok.

FB: Régebb Udvarhely környékin, tetszik- é emlékezni arra, hogy táncolták volna éppen úgy, mint Csík környékén az úgynevezett féloláhost vagy félrománost ?

FK: Hát, nemigen.

FB: Ilyen maroszei dallamra.

FK: Maroszei azt járták.

FB: De egyedül ...

FK: Járták a németest például, a se magyar. (köhög)

FB: De maroszei dallamra egyedül, hogy figurázzon valaki ... táncoljon (?).

FK: Hát olyant nemigen láttam. ... gazdász koromba egy szucsági, Kolozsvár melletti gyerek vót, osztálytársam, az táncolt olyan félrománost ... csattogatóst, szökőst. Mondom: "Te, Jóska, ez nem magyar tánc, te !" Asztán kiderült, hogy *vegyes lakosú község az övéké, aszongya és ő el - elmenyen a románokhoz is s megnézi a táncot*, me láttam rajta, hogy sok csapkodás és sok figura a románokéból vót, me't nem vót csúf figura, nem vótak csúf táncok, de láttam, hogy nem magyar... Javarésze romános tánc vót. Hát ő el is árulta, hogy *vegyes lakosú és így ő aszongya inkább a román*

táncokba menyen el s ott neki nagyon tetszett ez a csapkodás.

El is jött hozzám, tácba fellépett, *hát úgy - é nemigön láttak itt nálunk felé ilyen csapkodós táncot, de megnyerő vót, met nagyon(ö) ritmusra szóló és az ütések, a csizmaverések nagyon jól kihozták a magáét, úgyhogy ... talált, csak nekünk dísztelen vót, me't nálunk nem járnak ilyent, nem járnak.* S ez azt mondja, hogy romános tánc, tényleg romános tánc, ezt láttam én itt errefelé, osztám mást nem igen láttam.

FB: Hogy hívják ezt a Jóskát ?

FK: Eztet Újvári József, Szucságon. Szucság ez Kolozsvár melletti község, én nem jártm ott, de úgy tudom, hogy oda való. *Újvári József. Nagyon szépen táncolt a maga valóságába. (!) (...)*

...Székelykeresztúron vót, (a) Gazdasági Iskolába velem járt. S így eljött egy szombat napon velem Bögözbe, s ott a bálba részt vett velem. Így hazajöttünk onnat az iskolából s akkor lépett fel. Hát él még, mert most volt egy találkozonk, a negyvenéves találkozonk *Székelykeresztúron*, hát ott volt.

Hát "ölték meg" ott is engemet, me't akkor én fölléptem ott is táncolni, s újból rendeztek öt évre egy találkozót, direkt azért, hogy gyakrabban találkozzanak a gazdász, a végzett gazdászok és szegény *Lőrinczi tanár úr*, már nem él, nyugugyék, ő írt nekem egy levelet, hogy valahogy jöjjön el aszongya Fekete, mert olyan jól szórakoztatott, hogy aszongya talán maga nélkül nem is ... üres lesz az egész ünnepély s me't felléptem nekik táncolni, bankett után. Hát nagyon tetszett nekik a tánc. *Én úgy vótam székely őtözetbe s ó, hát olyan megkapó vót, még máig is emlegetik örökké.*

Ugy- é akkoriban nemigen tudtak táncolni, én táncolgattam, s hogy fennmaradt, hát ott is elévettek a találkozon és ezt az Újvárit ... akkor is ott vót no, ez az Újvári József, de ő nem is akart, nem ... nem is mondtam én, de nem is táncolt, lehet, hogy már nem is tud, már elfelejtette, már családos és ...

FB: Hol él (most)?

FK: Hát ő ott Szucságon van, tisztviselő, valamilyen tisztviselői posztba vót, most már nyugdíjas ő is, met egyidősök vótunk, ő is most már 68 éves. Én úgy hallottam, hogy ez az igazgatónk odavalósi.

FB: Igen, igen.

FK: Odavaló úgy hallottam, hogy odavalósi... nem baj, ha belegondolunk ...

FB: Na most, a vásárhelyi Népi Eggyüttesnél, Kálmán bácsi ... ?

FK: Hát igen ... ott is ... hát ez hosszú história lenne elmesélni, mint Petőfi mondta vót a János Vitézbe hogy ... már én ... hogy úgy kezdjem kikerültem vót a ... gazdaságtól, elmentem '51- be és '53- ba kezdték hírdetni a *Népi Eggyüttes* meglétesítését. Én pontosan Medgyesén vótam, egy vasárnap kimenyek az állomásba s veszek egy... egy Vörös Zászlót.S hát írja benne, hogy meg akarják létesíteni a népi eggyüttest, a *Székely Népi Eggyüttest Marosvásárhelyen*. Hát én felvillanyozódtam, hogy hát én itt részt kéne vegyek, hát nem bírtam, nem szerettem, ács mesterségen dolgoztam és a magosba kellett mindig lenni, nem szerettem. Há, gondoltam, menyek, próbálok ott.

El is mentem három nap múlva oda, hát ott bemenyek az Alkotások Házához, ott van éppen *Erdélyi Teréz* s ... szomszédfalusi tanítónő, aki ott írta össze a dolgokat, meg'jed mikor meglát ! Hát maga mit keres itt, Kálmán bácsi ?! Hát, mondom, én jöttem jelentkezni ! *Hát nagyot nevet, hogy én vagyok az első, senki se jött még. Hát mondom, nem baj ! Eljöttem én !* Fölírt osztán s azt mondta, hogy majd értesítnek, körülbelül úgy október, vagy november, mit tudom én hányadikán vót vagy lesz a felvételi vizsga, s ott részt kel venni, s akkor osztán jöjjön el.

No, úgy is történt. Én akkor haza jöttem és akkor elmentem, hát pontosan megvöltünk ott az Alkotások Házának a folyosóján össze vótunk reggel gyűlve, hogy no, kezdődik a felvétel. Hát ott annyian vagyunk, egyszer hát egy ajtó megnyílik: Fekete Kálmán ! Kiáltották. Én mentem be, ahogy fölíratkoztunk, azon s modulag vetek elsőnek a felvételin is. Hát ott ...

FB: Ki felvételiztetett ?

FK: Hát én énekkal, met ahogy ott megkaptam a tájékoztatást, hát táncosnak már nem vótam megfelelő, mer a korról túl vótam, mer pont 40 éves vótam, és a határidő az 26 év vót bezárólag, úgyhogy annál idősebbet táncra nem vetek akkor. De énekre vetek bármilyen ... mondjuk 50 évig fel

Na én akkor énekekre mentem be, arra szólítottak be, *hát ott egy nagy terembe zongora a terem közepibe ott Szalmán (?) karmester úr vót ott tudom, s osztán nagyon sok zsüribizottság, ott többféle nemzetiségű, vótak vagy tíz- tizenötön...*

(...)

FB: A táncosoknál ki felvételiztetett ?

FK: Hát a táncosoknál ott vót azt hiszem *Haáz tanár* is, egyik zsüribizottság a táncnál, az éneknél is ott vót ő és ő is küdött le.

Hát én, mondom, nem készültem táncra, mondom, me hát a koromnál fogva ... de hát azt mondja, hogy mégis vegyen részt, mert azt hallottuk, hogy tud táncolni. Hát én mondom, tudni tudok, le is mentem az alsó emeletre s hát *Domokos István*nal találkozok az életbe legelőbb. Mondom akkor láttam meg Domokos István ott az ajtóba, (s) kérdi, hogy (mit) keresek itt.(?) Hát mondom, hogy engemet “fentről” leküldtek ide, hogy táncpróbát is csináljak. Hát, mondom, én nem tudom, én nem készültem táncra, de hát ha éppen szükség, mondom, eltáncolok egy pár figurát.

No osztán ő minnyár betessékelt és sorra vettek. Egy zongoránál űlt egy nő ott is ..., ott is egy csomó zsüribizottság, mint az éneknél. (Hát az ének nagyon jól sikerült, s azt mondták, hogy osztán értesittnek. Leküldtek táncolni.) No, osztán oda mentem, egy zongorista nő ott zongorázott a táncoknak, ott többen vótak akik mind felvételiztek.

Hát én elkezdtem táncolni no, a magam stílusába, ahogy szoktam támcolni, hát nagyon megnyerő vót és megtetszett, szerették nagyon a táncmot, és mikor eltáncoltam azt mondták, hogy bár vónék egy húsz éves vagy huszanöt. Be kár, aszmongyák, hogy nem vagyok fiatalabb. Há mondom ennyi vagyok sajnos. Osztán azt mondták, hogy mind szükség szerint ilyen táncosnak, tartalékos táncosnak, mondjuk ilyen belépősnek, ha szükség majd fognak elévenni engemet. Hátúgy is történt, mert hát például ... készültünk a *Lakadalmas bemutatóra*, Bukarestbe mentünk , '57- be a prömierre és ottan léptem fel én külön, a *Lakadalmasba* egy figurázóval, amivel óriási sikert arattam.

Most már itt nem akarok sorra dicsekedni no, de az újság, három- négy újság megjelent rólam, a *Scînteia*, az *Előre*, az ... nem tudom még melyik újságba, de tudom egyszer megjelent a táncom. Aki kitett, aval a nővel is találkoztam itt, *Ubornyik-né* vót. Akkor ...Bukarestbe vót újságíró és ...minden véletlen úgy hozott össze itten ..., mert az állategészségügyinél dolgoztam most legutóbb, ahonnan nyugdíjba is mentem.

Hát egyszer kiküldtek ide Ubornyik elvtárshoz, a tyúkokhoz, hogy írjam ... (a) tetűt a tyúkok között, és elvégeztem a munkát, szó szót hozott beszédbe, öttünk a kedves feleségivel és ... bort hozott, ott beszélgettünk, leültünk ott a nyári kertbe, elérőzött ez s az, minden, hát kérem szépen arra lyukadtunk (rea, ki), hogy ő vót az egyik újságíró, aki '57- be engem kiírt az újságba, a *Scînteia* ... vagy az *Előre*be, és az vót odaírva, hogy mindenik szép tánc vót, - *szórol szóra így vót*, még az újságok mind megvannak nekem - hogy mindenkié szép vót a Népi Eggyüttesbe, “de azért Fekete Kálmánnak adnám a babért”. Ezt írta ki ez az újságíró, *Ubornyikné*. Úgyhogy elbeszélgettünk, s azt mondta nekem, hogy “ugyanbiza megvan még az az újság ?” Hozzam föl neki, hogy lássa meg, s mondom, hogy még őrzöm azt az újságokat, amibe engem akkor Bukarestbe kiírtak, úgyhogy nagyon sikeres táncunk vót ottan evel a bemutató *Lakadalmas* előadással.

FB: Hány évig volt az eggyüttesnél ?

FK: Hát én majdnem, közel két évig. Közel két évig. Csak akkor *jött egy rendelkezés*, hogy a '958- as törvénnyel, júniusi törvénnyel, *hogy mindazok akik* mondjuk ... (megszakad,vége az a oldalnak).